

V dubnu jsme se včelařem **Františkem Sentenským** hovořili především o včelím jedu a různých neduzích, na které se s úspěchem používá. Jak probíhá alergická reakce, na co si dát pozor, a také o tom, jak si můžeme sami pomoci i ve velmi obtížných situacích. Dnes budeme v tomto tématu pokračovat.

Příliš levný lék

Včelí jed se používá i v kosmetice – má to nějakou souvislost s omlazováním?

Jako jestli jsou proto včelaři obvykle tak vitální? Když to platí pro včelaře, proč by to neplatilo i pro včelařky? V kosmetice se ale využívá především regeneračních účinků jedu. Ty jsou ještě méně uvěřitelné než bolesti zad. Představ si hluboké řezné poranění. Třeba skoro přeríznuté lýtko. Nějak se to zahojí, a nakonec i sroste. Ale v čem je problém? Krevní řečiště a nervy jsou přerušeny. Takže se ti sval pod řezem špatně prokrvuje a je necitlivý. Vypadá to, že navždy. Omyl. Včelí jed dokáže toto zranění přemostit. Pomůže tělu vybudovat si znovu kapilární i nervové cestičky, a noha je jak nová. Navíc lze včelími produkty „rozpustit“ i zjizvenou tkáň, takže i dříve mohutnou, ošklivou jizvu po čase musíš hledat lupou. Sám si asi domyslíš, co to dokáže s vráskami.

Zmizí?

Nejen to. To dokáže i botox. Ale v tom místě dojde k tak intenzivní regeneraci tkáně, že za svůj krátký život jsem ještě neviděl, že by se nějaká vráska vrátila.

A co třeba křečové žíly nebo krevní metličky?

Děkuji za připomenutí. To je totiž zrovna ten moment, kdy příroda léčí tak rychle, že je to bezprostředně vidět. Po vpichu žihadla na správné místo u vějíře metliček, začnou žilky mizet před očima. A už se nevrátí. Podobně křečové žíly. Nedávno jsme měli křečák velký jako jitrnici. Po několika vpiších začal splaskávat jak vyfouklý balónek. Před očima! Tam je pak

samořejmě potřeba pracovat dál. Nakonec ale zůstane jen první místo, kde se toto porušení projeví. Ale pozor. Nikdy to nesmíš píchnout rovnou do žíly. To by byla přinejmenším strašlivá bolest.

Kvůli vyvolání bolesti přeci včely jed mají?

Správná připomínka. Navíc dokází poznat nejvíce inervovaná místa, a na ta útočí. Takže v první řadě na oči. Žihadlo do oka je pro tento orgán konečná. Definitivně. Včela ale také umí poznat bolavá místa. Ta ji přitahují ještě víc. Toho včelaři využívají. Jak mě někde něco bolí, ani nemusím včelu chytat. Jen jdu do včel a nehrozí, že bych do toho místa nenakoupil žihadlo.

Léčíš bolest bolestí?

Pěkně řečeno. Ale ona neléčí ta bolest. Ta je jen nutné zlo. Ale zato některé bolesti se jedem léčí. Třeba takový „hexenšus“. Ten se „stává“ speciálně ve včelíně, kde není místo. Jsí přihrbný, skloněný a různě pokroucený, a snažíš se přemísťovat dvacetikilové nástavky plné včel. A s těmi musíš opatrně, abys holky nerozdráždil a neublížil jim. A to pak vezmou záda kdekoho. Takže jsi v předklonu, nemůžeš se hnout a před tebou ještě deset úlů, které prostě musíš udělat. Tak chytneš nějakou včelku a přiložíš si ji na záda. Ideální, když víš kam. Když nevíš, tak aspoň někde tam, kde to nejvíce bolí. Během pár minut se opět můžeš hýbat.

Tomu se ani nechce věřit.

Tyhle bolesti jsou způsobeny tím, že ti nateče sval, a tím se uskřípne nerv. Jed je schopen ten sval okamžitě uvolnit. Ono to úplně bolet nepřestane. Ale jsi schopen dodělat, co je třeba. A abych byl upřímný, pak to stejně ještě dva až tři dny odeznívá. Ale nemusíš ležet v posteli a nechávat se krmit.

Jak to v tom úle funguje? To se na tebe vrhnou všechny včely najednou?

Jak kdy. Záleží to hodně na počasí, na ročním období. Když je plná snůška, tak si s nimi můžeš dělat skoro cokoliv. Když je třeba před bouřkou, létají žihadlem napřed. Ale když vynechám tyto extrémní případy, máš v úle něco jako jednotlivé kasty. Nejmladší včely po vylíhnutí uklízejí. Pak se jim vyvinou žlázy a produkují mateří kašičku. Potom přejdou s produkcí vosku mezi stavařky, předávají a vysu-

šují nektar a pyl, a až ke konci života vyletí z úlu. Nejprve jako sběračky, a až na úplný konec života se z nich stanou strážkyně česna. A hlídají. A když se jim něco nelíbí, tak nic neřeší a letí přímo a s jediným cílem: zaútočit a padnout. Z toho mimo jiné také plyne, že včela, která ti krouží kolem hlavy, ti nic neudělá. Když jí nenaštveš máváním rukama a odháněním. Trefí tě včela, o které se dozvíš, až když už je pozdě. Ona pak ještě pár minut žije i bez žihadla a neustále ti útočí na obličej, aby tě odradila od přibližování. Při píchnutí žihadlem také vyloučí „bojovou“ výstražnou látku, která nabudí další včely. Takže frekvence útoků roste geometrickou řadou, přestože jsi byl ještě do předchvilky v úplné pohodě.

Kolik dostaneš za rok žihadel?

To neumím spočítat. Když se trefím včelstvu do špatné nálady, tak i kolem stovky na „posezení“. Málokdy nedostanu žádné. Ale když to přestane bolet, tak se cítíš jak znovuzrozený.

Myslel jsem, že včelaře to nebolí. Že si zvyknou.

Spíš si zvyknou na bolest, a už tolik neotekají a nejančí. Je to určitě hodně individuální, ale mě to bolí a pálí jako čert.

To tě neodradí?

Zatím ne. On ten pocit za tím, to všechno vynahradí. A taky včely chápu. Je

přece naprosto přirozené, že každý živý tvor musí bránit svou rodinu a živobyť. Nemůžou se všichni chovat tak absurdně jako lidé. A proto také nejsem vůbec příznivcem šlechtění včel na mírnost, a už vůbec ne umělé inseminace.

U včel se dělá také umělá inseminace?

Bohužel. A je to pro mě ještě horší zákrok než třeba pro krávu. Ale už jsem zase utekl od tématu. Na závěr povídání o jedu jsem chtěl čtenářům ukázat, jak je jeho biochemie neuvěřitelně nádherná. Stejně jako některé jeho účinky.

Nebude to příliš odborné?

Doufám, že ne. Na mě to působí jako dobrá detektivka. Je to úryvek z výborné přednášky jednoho našeho předního fyzioterapeuta, který se apiterapií také intenzivně zabývá. Je to neuvěřitelná hra přírody:

Pro jednodušší pochopení účinků jedu si jeho složky rozdělme do tří skupin – A, B a C. Přičemž jedna složka může být ve více skupinách.

Potom skupina A způsobuje těžkou chemickou otravu. Tato skupina, hlavně melitin, má za úkol destrukci buněčných membrán. Dochází k tříštění tkání. Doslova erupce jednotlivých buněk. Rozkládají se červené krvinky. Tato chemická zbraň dělá prostor pro skupinu B, což je silný neurotoxin. Skupina B je zejména cystin a lipázy v jedu obsažené.

Toto už dokáže zabít drobné živočichy na základě reakce s jeho nervovou soustavou. Dále tato skupina způsobí vylití obsahu buněk ve „škrobové vložky“, ze kterých pak tvoří histamin a acetylcholin. Histaminu jed obsahuje cca 2%, ale dokáže způsobit, že se v těle začne histamin vyrábět ve větším množství. Histamin s acetylcholinem způsobuje rudnutí kůže, bolest a pálení.

V tuto chvíli přichází skupina C. Nyní melitin spolu s apaminem dává vzniknout kortizolu. Vzniká silně hojivé prostředí. Takže tentýž melitin, který zpočátku trhá buňky na kusy, stojí na konci za hojivými procesy.

Divné.

Mě to nepřestává fascinovat. Už jen podstata hojení – zničíš staré buňky, a nahradíš je novými. To je samozřejmě nejrychlejší a neúčinnější způsob. Nebo to, že jed dokáže sám sebe v těle recyklovat. Nebo že tatáž látka může mít zcela protichůdné účinky. Což konec konců není pro včelí produkty nic výjimečného. Třeba co se týká krevního tlaku. Jeden a týž preparát umí tlak snížit, zvýšit i srovnat rozkolísaný. Teď se mě asi zeptáš, proč se něco tak přirozeného a vlastně levného v našem věhlasném zdravotnictví nepoužívá.

Obávám se, že to chápu.

Foto archiv

